

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»
для студентів 1 курсу

Курс – I
Семестр – I, II
Лекції – 52
Практичні заняття – 44
Індивідуальні заняття - 32
Самостійна робота - 85
Усього - 213
Форма контролю: залік (I семестр)
іспит (II семестр)

«Затверджено»
на засіданні кафедри
загальної економічної теорії
Протокол № 1
від 4.09.2009 р.
Зав. кафедри, професор

_____ Зверяков М.І.

“Затверджено”
на засіданні Вченої Ради ФЕУВ
Протокол №
від “1” “8.09.” 2009 р.
декан ФЕУВ
_____ Ляліков С. В.

Одеса 2009

1. МЕТА ТА ЗАДАЧІ КУРСУ

Політекономія належить до кола суспільних наук і виділяє із всієї сукупності суспільних відносин ті відносини, які складаються між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ, необхідних для їх життя. Політекономія аналізує соціально-економічні проблеми суспільства, розглядає причини розвитку суспільної продуктивності праці, природний порядок розподілу продукту між класами та різними соціальними групами, закономірності функціонування ринкового господарства, природу капіталу, способи його накопичення.

Політекономія вирішує також практичні задачі: обґрунтовує і рекомендує таку економічну політику, яка могла б забезпечити економічне зростання та підвищення добробуту населення. Виконуючи практичну функцію, політекономія показує, як будувати таке суспільство, яке найбільше відповідає інтересам людини, розробляє наукові основи управління народним господарством, з'ясовує шляхи оптимального поєднання ринкових важелів управління економікою з державним регулюванням, досліджує шляхи впровадження науково-технічної революції у виробництво, вивчає досвід розвинених країн з метою запровадження його в умовах України.

Програмою курсу передбачено читання лекцій, проведення практичних занять, індивідуальна, самостійна, консультативна робота, проведення письмових контрольних робіт, машинного контролю знань, колоквиумів.

Метою і завданням навчальної дисципліни є з'ясування того, як складаються виробничі відносини, як вони функціонують, які сили їх змінюють, виявлення сутності та механізму дії економічних законів, які управляють процесом виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ на різних ступенях розвитку людського суспільства.

Оскільки політекономія створює методологічну основу для прикладних економік, головними задачами курсу є створення та закріплення навичок студентів користуватися економічними поняттями, категоріями, вміти бачити зв'язки між економічними явищами, розуміти закономірності їх розвитку, формування у студентів економічного образу мислення, нового світогляду, вміння постійно оновлювати і вдосконалювати знання, використовувати їх для аналізу господарської практики.

Предмет навчальної дисципліни - Виробничі відносини, які складаються в суспільстві в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання та закони, які керують цими відносинами.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	ТЕМА	Кількість годин					Форма конт-ролю
		Всього	з них				
			Лекції 52 (26+26)	Практ. заняття 44 (22+22)	Індивід заняття 32(16+16)	Самост робота 85 (42+43)	
	1	2	3	4	5	6	7
1	Предмет та метод політичної економії		4	4	2	6	
2	Форми суспільного виробництва. Економічні структури, що базуються на натуральному виробництві.		-	-	2	4	
3	Товарне виробництво. Товар і гроші.		6	6	4	10	КР 1
4	Капітал і наймана праця. Заробітна плата.		6	6	2	8	КР 2
5	Відтворення індивідуального капіталу.		4	2	2	6	Кол
6	Обіг індивідуального капіталу.		6	4	4	6	
7	Витрати капіталістичного виробництва і прибуток.		4	4	2	6	
8	Торговий капітал і торговий прибуток.		4	2	2	4	
9	Позичковий капітал і позичковий процент.		4	2	2	6	КР 1
10	Аграрні відносини в умовах капіталістичної економіки		4	4	2	6	
11	Відтворення і обіг усього суспільного капіталу. Національний доход.		4	4	2	6	КР 2
12	Економічні цикли та кризи.		2	2	-	2	
13	Закономірності та етапи розвитку капіталістичної економічної системи.		4	4	2	6	Кол
14	Світове господарство.		-	-	2	5	
15	Економічна система радянського типу та її еволюція		-	-	2	4	

3. ЗМІСТ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет і метод політичної економії

Лек. Сем. Інд. Сам.
4 4 2 6

Економічна діяльність як основна умова існування та розвитку людини і суспільства. Процес праці та його прості моменти. Продуктивні сили і виробничі відносини. Суспільний поділ праці, його роль в розвитку суспільства. Виробництво, розподіл, обмін та споживання. Спосіб виробництва. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Продуктивні сили простого процесу праці і продуктивні сили суспільства. Економічна система: її сутність та структурні елементи. Типи і еволюція економічних систем. Формаційний і загально цивілізаційний підходи до типізації суспільства.

Економічні закони та їх об'єктивний характер. Класифікація економічних законів. Система економічних законів.

Визначення предмету політичної економії. Історичний характер політичної економії. Розвиток предмету політичної економії. Функції політичної економії. Політична економія і обґрунтування економічної політики. Місце політичної економії в системі економічних наук.

Метод економічних досліджень. Загальнонаукові методи та їх використання в економічних дослідженнях. Сходження від абстрактного до конкретного і його роль в методі політичної економії. Роль наукових абстракцій в системі методу політичної економії. Економічні категорії. Поєднання історичного та логічного в методі політичної економії.

Тема 2. Форми суспільного виробництва. Економічні структури, що базуються на натуральному виробництві.

- - 2 4

Два типи суспільного виробництва : натуральне і товарне. Суть та риси натурального господарства . Первіснообщинний лад. Рабовласницьке суспільство. Феодальне суспільство. Історичні межі натурального господарства. Первісне накопичення капіталу — підготовка до розвинутого ринкового господарства.

Тема 3. Товарне виробництво. Товар і гроші.

6 6 4 10

Товарне виробництво: причини виникнення і основні риси. Просте та капіталістичне товарне виробництво. Товар та його властивості: споживна вартість та вартість. Подвійний характер праці, втіленої в товарі. Суперечності товару. Основне протиріччя товарного виробництва. Величина вартості. Індивідуальний та суспільно необхідний робочий час. Продуктивність та інтенсивність праці, їх вплив на величину вартості товару. Проста та складна праця. Форма вартості та її

історичний розвиток. Виникнення грошей. Сутність і функції грошей. Грошовий обіг та його закони. Паперові гроші. Інфляція: причини, сутність, наслідки.

Закон вартості — основний закон товарного виробництва. Сутність, механізм дії та функції закону вартості. Товарний фетишизм.

Тема 4. Капітал і наймана праця. Заробітна плата.

6 6 2 8

Перетворення грошей у капітал. Загальна формула капіталу та її протиріччя. Робоча сила як товар. Вартість і споживча вартість товару робоча сила. Фактори, що визначають величину вартості товару робоча сила.

Процес праці та процес створення і зростання вартості. Додаткова вартість. Робочий день, його структура та границі. Необхідна та додаткова праця. Сутність капіталу. Постійний і змінний капітал. Норма і маса додаткової вартості. Абсолютна та відносна додаткова вартість. Надлишкова додаткова вартість. Стадії підвищення продуктивності праці капіталізмом: проста кооперація, мануфактура, машинне виробництво.

Заробітна плата: сутність і основні форми. Сучасні системи заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Фактори, що впливають на рівень реальної заробітної плати.

Тема 5. Відтворення індивідуального капіталу

4 2 2 6

Зміст і типи відтворення. Капіталістичне просте і розширене відтворення. Нагромадження капіталу і фактори, що визначають розміри нагромадження. Технічна, вартісна та органічна будова капіталу, тенденції їх динаміки. Форми нагромадження, концентрація і централізація капіталу і виробництва. Нагромадження капіталу і зайнятість. Безробіття і його види. Сучасні теорії зайнятості.

Тема 6. Обіг індивідуального капіталу

6 4 4 6

Кругооборот капіталу і його три стадії. Функціональні форми промислового капіталу. Виробництво і обіг. Сутність процесу обігу. Витрати обігу і їх види. Обороти капіталу. Швидкість обороту. Фактори, що впливають на швидкість обороту. Основний і оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Амортизація. Підприємство, його види та функції. Час виробництва і час обігу. Обороти змінного капіталу та річна маса і норма додаткової вартості.

Тема 7. Витрати капіталістичного виробництва і прибуток.

4 4 2 6

Вартість товару та капіталістичні витрати виробництва. Сутність прибутку, його маса і норма. Фактори, що визначають норму прибутку. Капіталістичні витрати виробництва і конкуренція. Внутрігалузева конкуренція та утворення ринкової вартості. Міжгалузева конкуренція та утворення середньої норми прибутку. Перетворення вартості товару у ціну виробництва. Історичний та логічний зв'язок між вартістю і ціною виробництва. Закон тенденції норми прибутку до зниження та протидіючі фактори.

Тема 8. Торговий капітал і торговий прибуток.

4 2 2 4

Торговий капітал як відокремлена частина промислового капіталу: сутність та особливості. Торговий прибуток та механізм його утворення. Структура робочого часу в торгівлі. Споживча кооперація, її економічна роль. Постачально-збутова кооперація в ринковому господарстві. Сучасні форми торгівлі. Товарні біржі. Зовнішня торгівля та зовнішньоторгова політика. Роль торгового капіталу в розвинутій ринковій економіці.

Тема 9. Позичковий капітал і позичковий процент.

4 2 2 6

Лихварський капітал як попередник позичкового капіталу. Позичковий капітал як відокремлена частина промислового капіталу. Джерела і особливості позичкового капіталу. Капітал як власність і капітал як функція. Позичковий процент. Розпад середнього прибутку на процент і підприємницький доход. Кредит та його форми. Роль кредиту в розвитку капіталістичного виробництва. Банки, їх функції та операції. Види банків. Банківський прибуток. Акціонерний капітал і акціонерні товариства. Акції, їх види. Курс акцій. Установчий прибуток і шляхи його утворення. Фіктивний капітал. Проблеми і шляхи формування акціонерного капіталу в Україні.

Тема 10. Аграрні відносини в умовах капіталістичної економіки

4 4 2 6

Аграрні відносини у докапіталістичних формах виробництва і докапіталістичні форми земельної ренти. Основні риси капіталістичних аграрних відносин. Сутність капіталістичної земельної ренти. Рента і орендна плата. Монополія на землю як об'єкт господарювання і диференційна рента. Механізм утворення диференційної ренти I. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва та диференційна рента II. Монополія приватної власності на землю і абсолютна рента. Монопольна рен-

та. Ціна землі і її динаміка. Закон концентрації виробництва в аграрній сфері. Велике і дрібне виробництво в аграрному секторі. Фермерські господарства і перспективи їх розвитку в Україні.

Тема 11. Відтворення і обіг усього суспільного капіталу. Національний дохід.

4 4 2 6

Індивідуальний та суспільний капітал, проблеми їх відтворення. Основні передумови теоретичного аналізу відтворення суспільного капіталу. Сукупний суспільний продукт, його натуральна і вартісна структури. Два підрозділи суспільного виробництва.

Проблема реалізації суспільного продукту. Умови реалізації суспільного продукту при простому відтворенні. Умови реалізації суспільного продукту при розширеному відтворенні.

Сутність національного доходу та фактори його зростання. Виробництво національного доходу. Продуктивна і непродуктивна праця. Розподіл, перерозподіл та використання національного доходу. Фонд споживання та фонд нагромадження.

Тема 12. Економічні кризи та цикли.

2 2 - 2

Циклічний характер відтворення в розвинутій ринковій економіці. Основне протиріччя капіталізму та форми його прояву. Періодичність економічних криз. Економічний цикл і його фази. Матеріальна основа періодичності криз. Види циклів. Концепція “довгих хвиль” В.Д. Кондратьєва. Особливості сучасних економічних циклів. Аграрні кризи та їх особливості. Структурні кризи. Роль криз у розвитку ринкового господарства.

Тема 13. Закономірності та етапи розвитку капіталістичної економічної системи.

4 4 2 6

Економічний зміст власності як предмет економічної теорії. Об’єктивний характер економічного змісту власності. Взаємозв’язок та співвідношення економічного змісту власності та її правової форми. Історичні типи, види форми власності.

Капіталістична власність як сукупність економічних відносин за умов капіталізму вільної конкуренції. Економічна система капіталізму вільної конкуренції: суть і основні ознаки.

Економічна система монополістичного капіталізму. Концентрація і централізація виробництва - основа виникнення монополій. Сутність і форми монополістичних об’єднань. Монополія і конкуренція. Монопольна ціна і монопольний прибуток. Особливості концентрації виробництва і капіталу в сучасних умовах. Концентрація та централізація банківського капіталу. Банківські монополії.

Утворення і сутність фінансового капіталу. Фінансова олігархія та методи її економічного панування.

Міграція капіталу: сутність, можливість і необхідність, наслідки. Сучасні явища у міграції капіталу.

Державно-монополістична стадія еволюції капіталістичної економічної системи. Держава як суб'єкт економічних відносин. Державне регулювання суспільного відтворення.

Тема 14. Світове господарство

- - 2 5

Світове господарство, його суть та структура. Міжнародний поділ праці. Міжнародні економічні відносини. Інтеграційні процеси у світовому господарстві.

Інтернаціоналізація продуктивних сил і господарських відносин. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх роль в сучасній економіці.

Тема 15. Економічна система радянського типу та її еволюція

- - 2 4

Радянська адміністративно-командна система економіки. Директивне планування і централізоване управління. Державна власність та її межі. Особливості товарно-грошових відносин в умовах адміністративно-командної економіки. Планове ціноутворення.

Принципи розподілу в радянській економічній системі.

Суперечності адміністративно-командної економічної системи та її наслідки.

4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

ТЕМА 1. Предмет і метод політичної економії.

І. ЗАНЯТТЯ

1. Економічна діяльність як умова існування та розвитку суспільства.
Процес праці та його прості моменти;
2. Продуктивні сили і виробничі відносини та їх взаємодія:
 - а) поняття продуктивних сил простого процесу праці та продуктивних сил суспільства;
 - б) поняття виробничих відносин; виробництво, обмін, розподіл та споживання;
 - в) спосіб виробництва як результат взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин.
3. Економічна система, її сутність та структурні елементи:
 - а) продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи;
 - б) система виробничих відносин та її роль в структурі суспільства.

ІІ. ЗАНЯТТЯ

Економічні закони розвитку суспільства:

- а) поняття економічного закону; класифікація економічних законів;
- б) об'єктивний характер економічних законів.

Визначення предмету політичної економії. Функції політичної економії.

Зміст методу політичної економії:

- а) сходження від абстрактного до конкретного як метод політичної економії;
- б) поєднання логічного і історичного в методі політичної економії.
- в) економічні категорії як логічне відображення виробничих відносин;

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникин А.В. Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – М.: Политиздат, 1979.
2. Брагинский С. В., Певзнер Я. А. Политическая экономия: дискуссионные проблемы, пути обновления. – М., Мысль, 1991.
3. Жданова Л.Л. Методические указания по изучению курса “Политическая экономия”. Раздел 1 “Введение. Предмет и метод политической экономии”. – Одесса: ОГЭУ, 2001.
4. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І – М., Экономика, 1973.
5. Маркс К. Капітал. Т.І. Передмова до першого видання. Післямова до другого видання. Р.5, §1 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори.– Т.23.
6. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики. – М.: НОРМА, 2000, с. 1-32.
7. Основы экономической теории. Підручник // За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.

8. О статусе политической экономии в вузовском преподавании экономических дисциплин // Российский экономический журнал, 2003, №4, 5-6.
9. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
10. Покрытан А. К. Методические указания по изучению курса «Политическая экономия». Раздел «Метод политической экономии». – Одесса: ОГЭУ, 2001.
11. Покрытан А. К. Методические указания по изучению курса «Политическая экономия». Раздел «Историзм как принцип метода политической экономии». – Одесса, ОГЭУ, 2002.
12. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2001.
13. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэк-гиз, 1992.
14. Черковец В. Политическая экономия в Московском университете: историческая ретроспектива и настоящее (к 200-летию кафедры и 100-летию со дня рождения Н.А. Цаголова) // Российский экономический журнал, 2004, №2.
15. Чухно А. Цивілізаційний і формаційний підходи та їх роль в економічній теорії та суспільній практиці // Економіка України, 2001, №6.
16. Экономическая теория: исторические корни, современная роль и перспективы развития (итоговый документ международного симпозиума в МГУ им. М.В. Ломоносова) // Российский экономический журнал, 2004, №5-6.

ТЕМА 2. Форми суспільного виробництва. Економічні структури, які базуються на натуральному виробництві (Вивчається самостійно)

1. Суть та риси натурального хозяйства.
2. Первіснообщинний лад, його основні риси.
3. Особливості рабовласницького суспільства.
4. Феодальне суспільство. Історичні межі натурального хозяйства.
5. Виникнення умов переходу до ринкового хозяйства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев Б.Ф. Системный курс экономической теории. – Спб.: Лениздат, 1998. Гл. 5-7.
2. Курс политической экономии. Т. 1 // Под ред. Н.А. Цаголова – М.: Экономика, 1973. Гл. 1-5.
3. Маркс К. Капітал. Т.I. Р. 24, § 1-6 // Маркс К., Энгельс Ф. – Твори. – Т. 23.

ТЕМА 3. Товарне виробництво. Товар і гроші.

I. ЗАНЯТТЯ

1. Товарне виробництво: причини виникнення і основні риси.
2. Просте і капіталістичне товарне виробництво, загальні риси і відмінності.
3. Товар та його властивості: споживна вартість і вартість. Мінова вартість.

II. ЗАНЯТТЯ

1. Подвійний характер праці, втіленої в товарах:
 - а) конкретна праця;
 - б) абстрактна праця та протиріччя між приватною і суспільною працею.
2. Величина вартості товару:
 - а) індивідуальний і суспільно необхідний робочий час;
 - б) продуктивність праці та її вплив на величину вартості;
 - в) інтенсивність праці та її вплив на величину вартості;
 - г) проста і складна праця.

III. ЗАНЯТТЯ

1. Форма вартості та її історичний розвиток:
 - а) проста, одинична або випадкова форма вартості; відносна та еквівалентна форми вартості, особливості еквіваленту;
 - б) повна або розгорнута форма вартості;
 - в) загальна форма вартості;
 - г) грошова форма вартості.
2. Виникнення грошей. Сутність і функції грошей:
 - а) виникнення та поняття грошей;
 - б) гроші як міра вартості;
 - в) гроші як засіб обігу;
 - г) гроші як засіб накопичення;
 - д) гроші як засіб платежу;
 - є) світові гроші.
3. Закон вартості – економічний закон товарного виробництва.
4. Товарний фетишизм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. Великое открытие К.Маркса. – М.: Мысль, 1980, гл.І, § 2,3 гл.ІІ.
2. Динкевич А. Закон стоимости: его модификация и ограничители //Экономист, 2000, №12.
3. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова – М.: Экономика, 1973.
4. Ленин В.И. По поводу так называемого вопроса о рынках // Полн. собр. соч. Т. 1, с.86-87.
5. Ленин В.И. Развитие капитализма в России. Гл. 1, §1, гл.13, §5 // Полн. собр. соч. Т. 3.
6. Маркс К. Капітал. Т.І. Р. 1, §1, р.2,3,4 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори. – Т.23.
7. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
8. Основи економічної теорії. Підручник // За ред. С. В. Мочерного. –

- Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
9. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия – Одесса: ОГЭУ, 2002.
10. Покрытан А.К. Про еволюцію товарної форми продукту // Економіка України, 2001, №11.
11. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка – К.: КНЕУ, 2001.
12. Розенберг Д. И. Комментарии к «Капиталу» К.Маркса // Под ред. Цаголова Н.А. – М.: Экономика, 1983.
13. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэк-гиз, 1992.
14. Шкредов В.П. Анализ формы стоимости в 1 томе «Капитала» В кн. Очерки по истории «Капитала» К. Маркса. – М.: изд-во полит. литерат., 1983.

ТЕМА 4. Капітал та наймана праця. Заробітна плата.

I. ЗАНЯТТЯ

1. Перетворення грошей у капітал:
 - а) простий товарний обіг;
 - б) обіг капіталу;
 - в) загальна формула капіталу і її протиріччя.
2. Робоча сила як товар:
 - а) умови перетворення робочої сили в товар;
 - б) споживна вартість товару робоча сила;
 - в) вартість товару робоча сила і фактори, що визначають її величину.
3. Процес праці та процес створення і зростання вартості:
 - а) особливості праці при капіталізмі;
 - б) двоїстий характер капіталістичного виробництва; вартість товару-робоча сила і вартість, створювана працею робітника;
 - в) додаткова вартість, необхідний та додатковий робочий час, необхідна і додаткова праця.

II. ЗАНЯТТЯ

1. Сутність капіталу. Постійний і змінний капітал:
 - а) капітал як історично визначений тип виробничих відносин;
 - б) постійний і змінний капітал;
2. Норма і маса додаткової вартості;
3. Способи виробництва додаткової вартості:
 - а) абсолютна додаткова вартість;
 - б) відносна додаткова вартість; надлишкова додаткова вартість, її роль у розвитку ринкового господарства.
4. Стадії підвищення продуктивності праці капіталізмом:
 - а) капіталістична проста кооперація;
 - б) мануфактура, шляхи її виникнення і форми;
 - в) капіталістична фабрика; вплив НТР на підвищення продуктивності праці;

г) формальне і реальне підпорядкування праці капіталу.

III. ЗАНЯТТЯ

1. Сутність заробітної плати.
2. Основні форми і системи заробітної плати:
 - а) погодинна заробітна плата;
 - б) підрядна заробітна плата як перетворена форма погодинної заробітної плати;
 - в) системи заробітної плати;
 - г) динаміка та еволюція форм і систем заробітної плати у сучасних умовах.
3. Рівень заробітної плати і закономірності його змін:
 - а) номінальна і реальна заробітна плата;
 - б) фактори, що впливають на рівень реальної заробітної плати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. Великое открытие К.Маркса. – М.: Мысль, 1980, гл.3, 4.
2. Зайцев Ю. Умови відновлення мотиваційної природи заробітної плати в перехідній економіці України // Економіка України, 2002, №8.
3. Коротков Р. Стоимость рабочей силы (теория и оценка) // Экономист, 2003, № 6.
4. Курс политической экономии //Под ред.Н.А.Цаголова Т.І. – М.: Экономика, 1973;
5. Маркс К. Капитал. Т. 1, р.4, §3; р.5, §2; р.10, 11, 12,13, 14, 17-20 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори – Т. 23.
6. Мендрул О. Стан і перспективи первісного нагромадження капіталу // Економіка України, 2001, №7.
7. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. –Одесса: ОИНХ, 1992.
8. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
9. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия – Одесса: ОГЭУ, 2002.
10. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т Кривенка. – К.: КНЕУ, 2001.
11. Розенберг Д. И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под. ред. Цаголова Н.А. – М.: Экономика, 1983.
12. Ходзінський К., Мазурок П. Первісне нагромадження капіталу та підприємництва в Україні // Економіка України, 2003, №4.
13. Яковлев Р. Динамика производительности труда и заработной платы в постсоветской России: есть ли взаимосвязь? // Российский экономический журнал, 2003, №9-10.

ТЕМА 5. Відтворення індивідуального капіталу.

1. Зміст і типи відтворення. Капіталістичне просте і розширене відтворення індивідуального капіталу..
2. Сутність і фактори, що визначають розміри нагромадження капіталу.

3. Технічна, вартісна та органічна будова капіталу, тенденції їх динаміки з розвитком капіталізму.
4. Форми нагромадження, концентрація та централізація капіталу.
5. Нагромадження капіталу і зайнятість, безробіття та його види.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І – М.: Экономика, 1973.
2. Маркс К. Капітал. Т.І, р. 21 - 24 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори .– Т.23.
3. Общая экономическая теория (вопросы и ответы) – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
4. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
5. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
6. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка – К.: КНЕУ, 2001.
7. Розенберг Д.И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса. // Под. ред. Цаголова Н.А. – М.: Экономика, 1983.

ТЕМА 6. Обіг індивідуального капіталу.

І. ЗАНЯТТЯ

1. Кругооборот індивідуального капіталу і його три стадії.
Функціональні форми промислового капіталу.
2. Виробництво і обіг. Витрати обігу та їх види.
3. Оборот капіталу. Швидкість обороту. Фактори, що впливають на швидкість обороту капіталу.

ІІ. ЗАНЯТТЯ

1. Основний і оборотний капітал.
2. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Амортизація
3. Час обороту і його складові частини. Швидкість обороту капіталу.
4. Оборот змінного капіталу та річна маса і норма додаткової вартості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І. – М.: Экономика, 1973.
2. Маркс К. Капітал. Т.ІІ, р.1, §4; р.8, §1 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори .– Т.24.
3. Общая экономическая теория (вопросы и ответы) – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
4. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
5. Орлов П., Орлов С. Удосконалення державної амортизаційної політики // Економіка України, 2003, №2.

6. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
7. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка. – К.:КНЕУ, 2001.
8. Розенберг Д.И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под. ред. Н.А. Цаголова. – М.: Экономика, 1983. Шнипко А. Накопление основного капитала как фактор конкурентоспособности экономики // Экономика Украины, 2005, № 7.

ТЕМА 7. Витрати капіталістичного виробництва і прибуток.

I. ЗАНЯТТЯ

1. Вартість і капіталістичні витрати виробництва.
2. Сутність прибутку, його маса і норма. Фактори, що визначають норму прибутку.
3. Капіталістичні витрати виробництва і конкуренція. Внутрішньогалузева конкуренція та утворення ринкової вартості.

II. ЗАНЯТТЯ

1. Міжгалузева конкуренція та утворення середньої норми прибутку.
2. Перетворення вартості товару у ціну виробництва. Історичний та логічний зв'язок між вартістю і ціною виробництва.
3. Закон тенденції норми прибутку до зниження і протидіючі фактори.

ЛІТЕРАТУРА

3. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова. Т.І – М.: Экономика, 1973.
4. Маркс К. Капітал. Т.ІІІ, р 9 //Маркс К., Енгельс Ф. – Твори. – Т. 25. Ч.І.
2. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
3. Основи економічної теорії: Підручник //За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
4. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
5. Політична економія: Навч. посібник //За ред. К.Т. Кривенка – К: КНЕУ, 2001.
6. Розенберг Д.И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под ред. Н.А.Цаголова. – М.: Экономика, 1983.
7. Тронеv К. Категории рыночная стоимость и рыночная цена в III томе «Капитала» К. Маркса (материалы к лекциям и семинарам) // Российский экономический журнал, 2004, №1.

ТЕМА 8. Торговий капітал і торговий прибуток.

1. Торговий капітал як відокремлена частина промислового капіталу: сутність та особливості.
2. Торговий прибуток та механізм його утворення.
3. Форми сучасної торгівлі. Товарна біржа, її роль і функції.
4. Роль торгового капіталу в розвинутій ринковій економіці

ЛІТЕРАТУРА:

1. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І. – М.: Экономика, 1973.
2. Маркс К. Капітал. Т.ІІІ, р.16,17,20 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори. – Т.25. Ч.І.
3. Міщук Г. Товарні біржі України: тенденції та проблеми розвитку // Економіка України, 2005, № 4
4. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
5. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
6. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия – Одесса: ОГЭУ, 2002.
7. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка – К.: КНЕУ, 2001.
8. Розенберг Д. И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под. ред. Н.А.Цаголова. – М.: Экономика, 1983.

ТЕМА 9. Позичковий капітал і процент.

1. Позичковий капітал як відокремлена частина промислового капіталу, його джерела та особливості.
2. Позичковий процент. Розпад середнього прибутку на процент і підприємницький дохід.
3. Капіталістичний кредит і його форми. Роль кредиту в розвитку капіталістичного виробництва
4. Банки, їх роль, функції та операції.
5. Акціонерний капітал та акціонерні товариства. Акції, їх види. Фіктивний капітал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І – М.: Экономика, 1973.
2. Луценко Ю. Акціонерний фактор вітчизняної економіки // Економіка України, 2005, № 1.
3. Маркс К. Капітал. Т.ІІІ, р. 21, 23, 24, 25, 27, 28. // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори. – Т.25. Ч.І.
4. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.

5. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
6. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия – Одесса: ОГЭУ, 2002.
7. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2001.
8. Розенберг Д. И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под ред. Н.А.Цаголова. – М.: Экономика, 1983. Старовойтов М. Акционерная собственность и корпоративные отношения // Вопросы экономики, 2001, № 5.
9. Тарануха Ю. Рабочая акционерная собственность, её потенциал // Экономист, 2003, №3.

ТЕМА 10. Аграрні відносини в умовах капіталістичної економіки.

I. ЗАНЯТТЯ

1. Аграрні відносини у докапіталістичних формах виробництва і докапіталістичні форми земельної ренти.
2. Капіталістичні аграрні відносини і капіталістична земельна рента. Рента та орендна плата.
3. Монополія на землю як об'єкт капіталістичного господарювання і диференційна рента.
 - а) механізм утворення диференційна рента I;
 - б) інтенсифікація сільськогосподарського виробництва та диференційна рента II;

II. ЗАНЯТТЯ

1. Монополія приватної власності на землю та абсолютна земельна рента:
 - а) сутність абсолютної ренти, її причини, умови, джерело;
 - б) абсолютна рента в умовах сучасного капіталізму.
2. Монопольна ціна та монопольна рента.
3. Ціна землі і її динаміка:
 - а) сутність ціни землі та її величина;
 - б) тенденція динаміки цін на землю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І. – М.: Экономика, 1973.
2. Маркс К. Капітал. Т.ІІІ, р.39, р.40, р.45 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори – Т.25. Ч.ІІ.
3. Малий І. До питання про теорію земельної ренти та проблеми реформування земельних відносин // Економіка України, 2000, №8.
4. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИИХ, 1992.
5. Онищенко О. Особливості сучасних земельних відносин в Україні. // Економіка України, 2001, №4.

6. Основи економічної теорії: підручник // За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «ТАРНЕКС», 1993.
7. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
8. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка – К.: КНЕУ, 2001.
9. Розенберг Д. И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под ред. Н.А.Цаголова. – М.: Экономика, 1983.
10. Свиннен Й., Макурс К. Аграрные преобразования в странах с переходной экономикой // Вопросы экономики, 2001, №8.

ТЕМА 11. Відтворення і обіг усього суспільного капіталу. Національний дохід.

I.ЗАНЯТТЯ

1. Відтворення індивідуального і всього суспільного капіталу.
2. Сукупний суспільний продукт, його натуральна і вартісна структури. Форми сукупного суспільного продукту. Два підрозділи суспільного виробництва і їх співвідношення.
3. Теоретичні передумови теорії реалізації.

II.ЗАНЯТТЯ

1. Просте відтворення суспільного капіталу. Умови реалізації при простому відтворенні
2. Розширене відтворення суспільного капіталу. Умови реалізації при розширеному відтворенні.
3. Сутність національного доходу. Виробництво розподіл, перерозподіл та використання національного доходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курс политической экономии // Под ред. Н.А.Цаголова Т.І. – М.: Экономика, 1973.
2. Кушлин В. XXI век и возможности расширенного воспроизводства //Экономист, 2000, №2.
3. Ленин В.И. По поводу так называемого вопроса о рынках. Разд. I – III. // Полн. собр. соч. Т.1.
- 4 Ленин В.И. Развитие капитализма в России. Гл.1 // Полн.собр.соч. Т.3.
5. Логинов В. Обновление основного капитала // Экономист, 2002, №3.
6. Маркс К. Капітал. Т.II, р.18, 20, 21 // Маркс К., Енгельс Ф. – Твори. – Т.24.
- 7 Марцинкевич В. Современные тенденции в воспроизводственном процессе США // Мировая экономика и международные отношения, 2005, № 1.
8. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
1. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.

10. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
11. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2001.
12. Розенберг Д. И. Комментарии к «Капиталу» К. Маркса // Под. ред. Н.А. Цаголова. – М.: Экономика, 1983.

ТЕМА 12. Економічні цикли та кризи.

1. Циклічний характер відтворення в ринковій економіці. Фази циклу.
2. Економічні кризи: сутність, причини.
3. Періодичність економічних криз та циклів. Матеріальна основа періодичності криз.
4. Особливості сучасних економічних циклів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. Великие депрессии в США и России // Экономист, 2002, № 3.
2. Курс политической экономии // Под ред. Н.А. Цаголова Т.І. – М.: Экономика, 1973.
3. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
4. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
5. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
6. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка – К.: КНЕУ, 2001.
7. Сухоруков А. Антикризова політика розвинутих країн // Економіка України, 2004, № 8.

ТЕМА 13. Закономірності та етапи розвитку капіталістичної економічної системи.

I. ЗАНЯТТЯ

1. Економічна система капіталізму вільної конкуренції: суть і основні ознаки.
2. Економічна система монополістичного капіталізму:
 - а) концентрація і централізація виробництва — матеріальна основа виникнення монополій;
 - б) суть монополії та її основні форми.
3. Монополія і конкуренція. Форми і методи конкурентної боротьби.

II. ЗАНЯТТЯ

1. Утворення і сутність фінансового капіталу:
 - а) об'єктивні основи виникнення і сутність фінансового капіталу;
 - б) фінансова олігархія і методи її панування.
2. Міграція капіталу: сутність, можливість, необхідність та наслідки;
 - а) сутність міграції капіталу;

- б) форми міграції капіталу;
 - в) сучасні явища у міграції капіталу;
 - г) економічні та соціальні наслідки вивозу капіталу.
3. Державно-монополістична стадія еволюції капіталістичної економічної системи:
- а) сутність та об'єктивна обумовленість державно-монополістичного капіталізму;
 - б) державно-монополістичні форми розвитку капіталістичної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьева Ю. Иновационное развитие: новая концепция монополии и конкуренции // Мировая экономика и международные отношения, 2005, №2.
2. Богомолов О. «Олигархизм» – специфический феномен постсоветской трансформации российской экономики // Российский экономический журнал, 2003, №2.
3. Дементьев В., Авдашева С. Тенденции эволюции официальных финансово-промышленных групп в 2000-2001 гг. // Российский экономический журнал, 2002, №3.
4. Корняков В. Государственно-корпоративное направление развитой экономики // Экономист, 2000, №5.
5. Курс политической экономии // Под ред. Н.А.Цаголова. Т.І. – М.: Экономика, 1973.
6. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). – Учебное пособие. – Одесса: ОИНХ, 1992.
7. Основи економічної теорії: Підручник // За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993.
8. Петров Ю. Государственное регулирование трансграничного движения капитала: есть ли ответы на вызовы глобализации? // Российский экономический журнал, 2003, №8.
9. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
10. Політична економія: Навч. посібник // За ред. К.Т. Кривенка – К.: КНЕУ, 2001.
11. Хубиев К. Государственная собственность и условия её эффективности // Экономист, 2003, №1 .

ТЕМА 14. Світове господарство

(вивчається самостійно)

1. Світове господарство: його суть та структура.
2. Міжнародні економічні відносини. Міжнародний поділ праці та спеціалізація.
3. Інтернаціоналізація продуктивних сил і господарських відносин. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх роль.

4. Міжнародна економічна інтеграція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богомолов О. Глобализация – характерная черта нынешнего века // Российский экономический журнал, 2003, №8.
2. Зименков Р. Зарубежная деятельность американских ТНК: стратегия, направления, формы // Российский экономический журнал, 2001, № 11-12.
3. Зименков Р., Романова Е. Инвестиционная активность американских ТНК как субъекта процесса глобализации // Российский экономический журнал, 2004, №2.
4. Лучко М. Прямые иностранные инвестиции: движение и значение // Экономист, 2003, № 3.
5. Мовисян А. Изменения в системе мирового хозяйствования // Экономист, 2000, № 12.
6. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса : ОГЭУ, 2002.
7. Пороховский А.А. Вектор экономического развития. – М.: ТЕИС, 2002.
8. Экономическая теория. Под ред. проф. Добрынина. Спб. : Изд. Спб ГУЭФ, 1999.
1. Черковец О. Внешнеэкономическая интеграция – системный аспект // Экономист, 2005, № 1.
2. Чибриков Г. ЮНКТАД о роли транснациональных корпораций в повышении конкурентоспособности экспорта принимающих стран (по страницам «World Investment Report 2002» // Российский экономический журнал, 2003, №8.

ТЕМА 15. Економічна система радянського типу та її еволюція

(вивчається самостійно)

1. Радянська адміністративно-командна система економіки.
2. Особливості товарно-грошових відносин в умовах адміністративно-командної економіки.
3. Суперечності адміністративно-командної економічної системи та її наслідки.
4. Необхідність еволюції економічної системи радянського типу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богомолов О. «Олигархизм» – специфический феномен постсоветской трансформации российской экономики // Российский экономический журнал, 2003, №2.
2. Геец В. Некоторые сравнительные признаки трансформационных моделей экономики Украины и России // Экономика Украины, 2005, № 5.

3. Дементьев В., Авдашева С. Тенденции эволюции официальных финансово-промышленных групп в 2000-2001 гг. // Российский экономический журнал, 2002, №3.
4. Курс экономической теории // Под общей редакцией проф. Чепурина М.Н. – Киров: Издательство «АСА», 1997.
5. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
6. Перехідна економіка: підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова та ін.; За ред. В.М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003.
7. Перехідна економіка. Опорний конспект лекцій. – Одеса: ОДЕУ, 2003.
8. Покрытан А.К. Переходная экономика, ее содержание и особенности // Экономика Украины, 1996, № 11.
9. Экономика переходного периода. Учебное пособие // Под ред. В.В. Радаева, А.В. Бугалина – М.: Изд-во МГУ, 1995.

**5. Карта самостійної роботи студента
при підсумковому контролі у формі заліка
КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА**

з дисципліни _____ Політекономія _____

для усіх студентів усіх спеціальностей

Види самостійної роботи	Трудо- місткість (годин)*	Планові те- рміни вико- нання	Форми контролю	Максимальна кількість балів
1	2	3	4	5
Денна форма навчання				
1-й семестр				
I. Обов'язкові				
За систематичність і активність роботи на семінарських (практичних, лабора- торних) заняттях				
1.1. Опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу	5			x
1.2. Вивчення окремих тем або пи- тань, що передбачені для самостій- ного опрацювання	4		Опитування на семінарі	x
1.3. Підготовка до семінарських (практичних, лабораторних) занять	7		Опитування на семінарі	20
За виконання модульних (контрольних) завдань				
1.4. Підготовка до модульних конт- рольних робіт	6		Написання контроль- них робіт	50
За виконання завдань для самостійного опрацювання				
1.5. Виконання домашніх (розрахун- кових) завдань	3		Захист на індивідуальному занятті	10
1.6. Написання реферату (есе) за за- даною тематикою	4		Виступ на семінарі	10
Разом балів за обов'язкові види СРС				90
Підготовка до заліку	10		Залік	x
II. Вибіркові				
За виконання завдань для самостійного опрацювання				
Пошук, підбір літературних джерел за заданою тематикою	4		Захист на індивідуал. занятті	10
Огляд наукової статті за заданою те- матикою	4		Захист на індивідуал. занятті	10
Разом балів за вибіркові види СРС				10
Всього балів за СРС у _1_ семестрі				100

При підсумковому контролі у формі іспиту

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

з дисципліни _____ Політекономія _____

для усіх студентів усіх спеціальностей

Види самостійної роботи	Трудо- місткість (годин)*	Планові те- рміни вико- нання	Форми контролю	Максимальна кількість балів
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Денна форма навчання				
2-й семестр				
I. Обов'язкові				
<i>За систематичність і активність роботи на семінарських (практичних, лабора- торних) заняттях</i>				
1.1. Опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу	5			x
1.2. Вивчення окремих тем або пи- тань, що передбачені для самостій- ного опрацювання	4		Опитування на семінарі	x
1.3. Підготовка до семінарських (практичних, лабораторних) занять	7		Опитування на семінарі	20
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>				
1.4. Підготовка до модульних конт- рольних робіт	6		Написання контроль- них робіт	50
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>				
1.5. Виконання домашніх (розрахун- кових) завдань	4		Захист на індивідуал. занятті	10
1.6. Написання реферату (есе) за за- даною тематикою	6		Виступ на семінарі	10
Разом балів за обов'язкові види СРС				90
Підготовка до іспиту	10			x
II. Вибіркові				
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>				
Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	4		Захист на індивідуал. занятті	10
Підготовка доповіді на студентську конференцію	4		Виступ на конференції	10
Разом балів за вибіркові види СРС				10
Всього балів за СРС у <u>2</u> семестрі				100

5.1 Підсумковий модульний контроль (ПМК)

I семестр

ПМК – 1 здійснюється за матеріалами тем 1-3, ПМК-2 проводиться за матеріалами теми 4. За темою 5 передбачено колоквиум.

II семестр

ПМК – 1 здійснюється за матеріалами тем 6-9, ПМК-2 проводиться за матеріалами тем 10-11. За темами 12-13 передбачено колоквиум.

Структурно ПМК складається з 3-х завдань:

перше – теоретичне запитання;

друге – 5 тестів;

третє – задача.

Критерії оцінювання ПМК

Оцінюється за 25-бальною шкалою:

теоретичне завдання – 5 балів,

тести – 10 балів (2х5),

практична частина – 10 балів.

5.2 Індивідуальні завдання для самостійної роботи (обов'язкові)

Тема 1

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Взаємозв'язок економічної теорії і господарської практики.*

2. *Основні риси методу політекономії.*

3. *“Від А. де Монкретьєна до К. Маркса: розвиток уявлень про предмет політичної економії.”*

4. Виконання домашнього завдання

Тема 2.

1. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Первіснообщинний устрій як стадія суспільного розвитку.*

2. *Формування передумов розвинутого господарства в межах феодального суспільства.*

2. Виконання домашнього завдання.

Тема 3.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Інфляція: причини, сутність, наслідки.*
2. *Товарний і грошовий фетишизм.*
4. Виконання домашнього завдання.

Тема 4.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.
2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.
3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Первісне нагромадження капіталу і його особливості в Україні.*
2. *Фактори, що впливають на зміну вартості "робочої сили" в сучасних умовах.*
3. *Науково-технічний прогрес і надлишкова додаткова вартість.*
4. *Структура заробітної плати в умовах сучасного капіталізму.*
4. Виконання домашнього завдання.

Тема 5.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.
2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.
3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *НТР і якісні зміни у складі робітничого класу капіталістичних країн.*
2. *Особливості дії загального закону капіталістичного нагромадження в умовах сучасного капіталізму.*
4. Виконання домашнього завдання.

Тема 6.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.
2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.
3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Прискорена амортизація основного капіталу ринкової економіки.*
2. *Вплив НТП на прискорення обігу капіталу.*
3. *Підприємництво: сутність, види, форми.*
4. Виконання домашнього завдання.

Тема 7.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.
2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.
3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Про так зване протиріччя між I і III томами "Капіталу".*

2. Значення вчення про середній прибуток для розуміння соціальних відносин у капіталістичному суспільстві.

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 8.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Сучасні форми капіталістичної торгівлі.*

2. *Відношення торгового капіталу до дрібних товаровиробників.*

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 9.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Роль кредиту в розвитку капіталістичного виробництва.*

3. *Причини і соціально-економічні наслідки інфляції в умовах сучасного капіталізму.*

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 10.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Особливості розвитку сільського господарства в індустріально розвинутих країнах.*

2. *Фермерські господарства і перспективи їх розвитку в Україні.*

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 11.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами

1. *Два типи розширеного відтворення : екстенсивне і інтенсивне.*

2. *Проблеми відтворення сучасного суспільного капіталу.*

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 12.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами

1. *Національний дохід і народний добробут.*

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 13.

1. Опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу.

2. Підготовка до виступу на семінарському занятті.

3. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Сучасні монополії та їх форми.*

2. *Сутність сучасного фінансового капіталу.*

3. *Особливості вивозу капіталу в сучасних умовах.*

4. *Особливості монополізації в сучасних умовах.*

5. *Форми панування сучасного фінансового капіталу.*

6. *Особливості міграції капіталу в сучасних умовах.*

4. Виконання домашнього завдання.

Тема 14.

1. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Транснаціональні корпорації та їх роль.*

2. *Міграція робочої сили в сучасному світі.*

3. *Сутність та форми прояву глобалізації.*

2. Виконання домашнього завдання.

Тема 15.

1. Написання рефератів за наступними темами:

1. *Об'єктивні причини розпаду радянської адміністративно-командної системи економіки.*

2. *Характеристика умов переходу України до змішаної економіки.*

2. Виконання домашнього завдання.

Домашні завдання

Варіант 1

Задача 1. Товар А обмінюється на 5 одиниць товару В. Як зміниться мінове відношення, якщо вартість товару В знизиться втричі ?

Задача 2. Протягом однієї години праці робітник створює нову вартість розміром 5 дол., норма додаткової вартості – 300%. Денна вартість робочої сили одного робітника – 10 дол. Визначте загальну тривалість робочого дня.

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол.. Постійний капітал – 50 тис. дол. Норма додаткової вартості – 50%. Власник виділяє до фонду нагромадження 5 тис. дол. Визначте норму нагромадження.

Варіант 2

Задача 1. Товаровиробники А і В виробляють різні споживчі вартості, але їх товари мають однакову вартість. Яким стане мінове співвідношення споживчих вартостей, якщо вартість товару виробника А збільшиться у 2 рази, а вартість товару виробника В зменшиться у 3 рази?

Задача 2. Вироблено продукції на суму 1200 млрд. дол. Вартість спожитих у процесі виробництва засобів виробництва – 670 млрд. дол., додаткова вартість – 400 млрд. дол. Чому дорівнює знов створена вартість?

Задача 3. Визначте розмір денної заробітної плати робітника, якщо його працею протягом 8 годин створювалася вартість, що дорівнює 48 доларів, а робочий день поділяється на необхідний і додатковий час у співвідношенні 0,8:1,2.

Варіант 3

Задача 1. 1 тонна зерна обмінюється на 200 метрів тканини чи 10 пар взуття. Скільки тканини можна вимінити на 1 пару взуття?

Задача 2. Визначити величину додаткової вартості, створеної одним робітником за таких умов: робочий день складає 10 годин, денна вартість робочої сили дорівнює 2 дол., робітник протягом однієї години створює нову вартість у розмірі 0,6 дол.

Задача 3. Авансований капітал – 45 тис. дол. Норма додаткової вартості – 100%. Органічна будова капіталу – 2:1. Через скільки років в умовах простого відтворення авансований капітал перетвориться на капіталізовану додаткову вартість?

Варіант 4

Задача 1. Товар В обмінюється на 10 одиниць товару С. Як зміниться пропорція між ними, коли вартість товару В: 1) зменшиться у два рази; 2) збільшиться у два рази? Як зміниться мінове співвідношення, коли вартість товару С: 1) зменшиться у два рази; 2) збільшиться у 2 рази?

Задача 2. У процесі виробництва продукції знос обладнання та машин склав 100 тис. гр. од., затрати на сировину, матеріали – 300 тис. гр. од. Визначте затрати на змінний капітал, якщо відомо, що вартість продукції – 1 млн. гр. од., а норма додаткової вартості – 200%.

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол., норма додаткової вартості – 200%, органічна будова капіталу – 3:1. Визначте розміри нагромадження капіталу, якщо 40% додаткової вартості власник капіталу споживає.

Варіант 5

Задача 1. Оптова ціна за 100 літрів нафти – 8 дол., ціна 1 літру бензину – 0,12 дол. Показати мінову вартість 1 тони бензину, якщо в еквівалентній формі виступає нафта.

Задача 2. Спочатку робочий день складав 10 годин, причому додатковий час на 1 годину більше необхідного часу. Припустімо, що 1 година праці створює вартість у

2 долари. Капіталісту вдалося за рахунок продовження робочого часу одержати додатково 6 доларів. На скільки процентів зросла норма додаткової вартості?

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол. Органічна будова капіталу – 4:1. Норма додаткової вартості – 100%, доход – 40%. Визначте розміри нагромадження, якщо розміри капіталу збільшаться в 2 рази.

Варіант 6

Задача 1. Як будуть співвідноситися вартість товару А, створеного ювеліром, і вартість товару В, створеного теслею протягом рівного за тривалістю робочого дня, якщо праця першого втричі складніша ніж праця другого ?

Задача 2. На одному підприємстві робітники працюють 9 годин, із яких 3 години потрібні для компенсації вартості робочої сили. Розрахуйте норму додаткової вартості на даному підприємстві.

Задача 3. Авансований капітал – 200 тис. дол., норма додаткової вартості – 100%, органічна будова капіталу – 3:1. Визначте розміри нагромадження капіталу, якщо 40% додаткової вартості власник капіталу споживає.

Варіант 7

Задача 1. Ювелір витрачає на виготовлення персня 10 год. і створює вартість, яка дорівнює 40 дол. Яку вартість створює за такий же час каменяр, якщо вважати, що праця ювеліра у 2 рази складніша, ніж праця каменяря ?

Задача 2. Припустімо, що вартість продукції, виробленої на капіталістичному підприємстві дорівнює 100 тис. дол. При цьому на сировину, допоміжні матеріали та паливо капіталіст витратив 55 тис. дол. Вартість зношених у процесі виробництва знарядь праці складає 15 тис. дол. Робочим у вигляді заробітної платні сплачено 10 тис. дол. Необхідно обчислити норму додаткової вартості.

Задача 3. При 8 годинному робочому дні заробітна плата робітника дорівнює 20 дол. Як зміниться “ціна праці”, якщо розмір заробітної плати залишиться попереднім, а робочий день збільшиться на 2 години?

Варіант 8

Задача 1. За даними таблиці розрахуйте суспільно необхідний час на виготовлення товару.

Групи товаровиробників	Обсяг виробництва (одиниці товару)	Затрати часу на виготовлення одиниці товару
1	200	8
2	800	10
3	300	12

Задача 2. На один автомобіль корпорації “Дженерал моторс” у 1957 році затрачалося матеріалів на суму 950 дол., амортизація та накладні витрати склали 550 дол., зарплата робітників – 400 дол. У кожному автомобілі втілено нову вартість у розмі-

рі приблизно 765 дол. Яка питома вага додаткової вартості в загальній вартості автомобіля ?

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол., органічна будова капіталу – 4:1, норма додаткової вартості – 100%. Капіталізується 50% додаткової вартості. Визначте як зросте маса додаткової вартості, яка нагромаджується, якщо норма додаткової вартості зросте до 300 %.

Варіант 9

Задача 1. Є три групи підприємств. Індивідуальні затрати робочого часу на виготовлення 10 виробів одного і того ж виду у кожній з груп підприємств складають відповідно 6,5 год., 7 год., 8,1 год. Загальний обсяг виробництва за 8-годинний робочий день для кожної з груп підприємств склав (у тис. одиниць) 120, 540, 180. Визначте величину вартості одиниці товару.

Задача 2. Було авансовано капітал розміром 112 тис дол., постійний капітал склав 62 тис. дол. Коли закінчився рік, капіталіст привласнив 100 тис доларів додаткової вартості. Яка була норма додаткової вартості ?

Задача 3. Тривалість робочого дня – 10 годин. Денна вартість робочої сили – 5 дол. Як зміниться “ціна праці”, якщо тривалість робочого дня збільшиться на 2 години, денна вартість робочої сили підвищиться на 20 центів?

Варіант 10

Задача 1. Індивідуальні витрати праці на виробництво певного товару у першій групі товаровиробників – 12 годин, у другій – 17 годин. Суспільно-необхідний час – 15,2 години. Яка група виробників при такому співвідношенні індивідуальних і суспільно-необхідних затрат буде багатіти, а яка бідніти ? Поясніть механізм диференціації виробників.

Задача 2. На підприємстві А, де існує середня для галузі продуктивність праці, протягом 1 години робочого дня виготовляється 1000 виробів, з яких 500 йде на компенсацію вартості робочої сили. На підприємстві В у тій же галузі в результаті застосування нової техніки за інших рівних умов – продуктивність праці у 2 рази вища за середню. Визначте надлишковий додатковий час.

Задача 3. Вартість авансованого капіталу дорівнює $800c + 200v$, норма додаткової вартості – 200%. Додаткова вартість розпадається на капітал і дохід в співвідношенні 1:3. Як зміниться величина нагромадження, якщо $m' = 300\%$?

Варіант 11

Задача 1. На виробництво одиниці товару одна група товаровиробників витрачає 10, інша – 12, третя – 14 годин. Визначте суспільно-необхідний час виготовлення товару, якщо перша група виробляє 25%, друга – 60%, третя – 15 % усіх товарів.

Задача 2. Ткач, що працював раніше на шести верстатах, одержував 150 гр. од. на годину. Тепер він працює на 10 верстатах і одержує 170 гр. од. на годину. Яку суму додаткової вартості приносить додатково один ткач за кожний час праці внаслідок підвищення інтенсивності?

Задача 3. Авансований капітал – 150 тис. дол. Органічна будова капіталу становить 2:1. Як зміниться потреба в робочій силі, якщо органічна будова капіталу зросте в 2 рази?

Варіант 12

Задача 1. Протягом 8 годин робочого часу виробник виготовляє 2 вироби. За умови, що одна година робочого дня дорівнює одній годині суспільно-необхідної праці, покажіть, яка буде вартість одного виробу, якщо продуктивність праці підвищиться у 2 рази.

Задача 2. На виробництво товару затрачено 8 доларів постійного капіталу та 2 дол. змінного капіталу. Норма додаткової вартості складає 300%. Визначте вартість даного товару.

Задача 3. Авансований капітал – 1 млн. дол., в тому числі 800 тис. дол. – постійний капітал. Річна норма додаткової вартості – 200%. Визначте розміри нагромадження через 2 роки, якщо нагромаджується $\frac{1}{4}$ додаткової вартості.

Варіант 13

Задача 1. За 8 годин робітник виробляє 16 товарів, загальна вартість яких 80 гривень. Скільки буде коштувати вся денна продукція і один товар, якщо: а) продуктивність праці зросте у два рази; б) інтенсивність праці зросте у 1,5 рази ?

Задача 2. При 100 % ступені експлуатації, 8-ми часовому робочому дні робочий створював для капіталіста протягом дня 6 доларів додаткової вартості. Яку масу додаткової вартості створить робочий за день за умови, що капіталіст збільшив робочий день на 2 години.

Задача 3. Авансований капітал – 10 млн. дол. Змінний капітал – 1 млн. дол. Норма додаткової вартості – 200%, норма нагромадження – 25%. Визначте розміри капіталу на другий рік.

Варіант 14

Задача 1. Товаровиробник виготовляє 40 виробів на місяць, витрачаючи на кожний виріб 5 годин праці. Припустимо, що інтенсивність праці зросла вдвічі. Чи відіб'ється ця зміна на: а) вартості одиниці виробу; б) обсязі виробництва?

Задача 2. Денна вартість робочої сили – 6 дол., додаткова вартість – 18 дол. Визначити необхідний та додатковий час при 8-ми годинному робочому дні. Що таке необхідна та додаткова праця ?

Задача 3. Авансований капітал – 1 млн. дол., в тому числі постійний капітал – 600 тис. дол. Норма додаткової вартості – 100%. Визначте величину капіталу через 2 роки:

а) при простому відтворенні;

б) при розширеному відтворенні, якщо нагромаджується $\frac{1}{4}$ додаткової вартості.

В чому відмінність капіталістичного простого і розширеного відтворення ?

Варіант 15

Задача 1. Робочий протягом робочого дня, що триває 8 годин, виробляє 8 виробів. Інтенсивність праці зросла на 75 %. Як зміниться число виробів, їхня вартість і вар-

тість одного виробу за умови, що 1 година робочого дня дорівнює 1,5 години суспільно-необхідного часу.

Задача 2. Робочий день – 8 годин. Денна вартість робочої сили – 20 дол. Додаткова вартість – 60 дол. Розрахуйте додатковий і необхідний робочий час та норму додаткової вартості.

Задача 3. Авансований капітал – 90 тис. дол., органічна будова капіталу – 2:1, норма додаткової вартості – 100%. Нагромадження капіталу – 50%. Яким буде нагромадження капіталу, якщо норма додаткової вартості зросте до 200% ?

Варіант 16

Задача 1. За 10 годин випускається 10 виробів загальною вартістю в 100 дол. Скільки буде коштувати один виріб і вся партія, виготовлена за такий же час, якщо: а) продуктивність суспільної праці збільшиться вдвічі; б) вдвічі зросте середня інтенсивність праці?

Задача 2. Робочий день – 10 годин, додатковий час – 4 години. Обчислити зміни норми додаткової вартості при зростанні робочого дня до 12 годин. У чому суть методу виробництва абсолютної додаткової вартості?

Задача 3. Авансований капітал – 600 тис. дол., органічна будова капіталу – 4:1; норма додаткової вартості – 100%. Через скільки років в умовах простого відтворення цей капітал перетвориться в капіталізовану додаткову вартість ?

Варіант 17

Задача 1. Підрахуйте кількість грошей, необхідних для обігу, якщо сума цін усіх товарів – 200 млрд. грн., сума цін товарів, проданих у кредит – 10 млрд. грн., сума платежів з наступних боргових зобов'язань – 4 млрд. грн., сума взаємопокрытих платежів (безготівкових платежів) – 2 млрд. грн., а гривня обслуговує за рік у середньому 5 товарних угод.

Задача 2. Робочий день – 8 годин. Денна вартість робочої сили – 20 дол. Додаткова вартість – 60 дол. Розрахуйте додатковий і необхідний робочий час та норму додаткової вартості.

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол. Норма додаткової вартості – 200 % Органічна будова капіталу – 3:1. Визначте розміри нагромадження капіталу, якщо 30% додаткової вартості капіталіст використовує на споживання.

Варіант 18

Задача 1. Визначте суму цін товарів, що реалізується, якщо загальна сума грошей, необхідних з обігу, дорівнює 2250 млн. дол., сума цін товарів, проданих у кредит, складає 900 млн. дол., сума платежів, за якими настав строк, дорівнює 400 млн. дол., сума платежів, які взаємно погашаються, – 2000 млн. дол., а швидкість обігу грошей дорівнює 6.

Задача 2. Було авансовано капітал – 300 тис. дол., у його складі – постійний капітал – 180 тис. дол. Норма додаткової вартості – 200%. Розрахуйте масу додаткової вартості.

Задача 3. В перше підприємство авансований капітал в 100 млн. дол., в друге – 25 млн. дол., норма додаткової вартості – 300%, органічна будова капіталу – 4:1, норма нагромадження – 15%. Який з капіталів і чому зросте скоріше ?

Варіант 19

Задача 1. Розрахуйте кількість грошей, необхідних для обігу, якщо сума цін усіх товарів – 200 млрд. дол., сума цін товарів, проданих у кредит – 20 млрд. дол., сума платежів з наступних боргових зобов'язань – 10 млрд. дол., сума взаємопокрытих платежів – 10 млрд. дол., а швидкість обігу 1 доллар – 3 обороти на рік.

Задача 2. Норма додаткової вартості – 200%. Величина змінного капіталу – 10 млн. дол. Розрахуйте масу додаткової вартості.

Задача 3. Денна вартість робочої сили – 12 дол., робочий день – 6 годин, денна заробітна плата дорівнювала 12 дол. Капіталіст знизив “ціну праці” на 20 %. Скільки годин треба працювати, щоб одержати 12 дол. на день?

Варіант 20

Задача 1. Протягом 8 годин робочого часу виробник виготовляє 2 вироби. За умови, що одна година робочого дня дорівнює одній годині суспільно-необхідної праці, покажіть, яка буде вартість одного виробу, якщо продуктивність праці підвищиться у 2 рази.

Задача 2. Тривалість робочого дня - 8 годин, норма додаткової вартості – 100%, один робітник за день створює капіталісту 6 дол. додаткової вартості.

Яку масу додаткової вартості буде виробляти за день робітник за умови, що продуктивність праці в галузях, що виробляють предмети споживання для робітників, підвищиться на 25% ?

Задача 3. Авансований капітал рівний 10 млн. дол. виріс в три рази в результаті нагромадження. Органічна будова капіталу зросла з 4:1 до 9:1. В який пропорції зріс постійний та змінний капітал.

Варіант 21

Задача 1. Є три групи підприємств. Індивідуальні затрати робочого часу на виготовлення 10 виробів одного і того ж виду у кожній з груп підприємств складають відповідно 6,5 год., 7 год., 8,1 год. Загальний обсяг виробництва за 8-годинний робочий день для кожної з груп підприємств склав (у тис. одиниць) 120, 540, 180. Визначте величину вартості одиниці товару.

Задача 2. Робочий день – 8 годин. Норма додаткової вартості – 100%. Вартість предметів споживання в результаті зростання продуктивності суспільної праці зменшилася удвічі. Як змінився ступінь експлуатації робітничого класу ?

Задача 3. Авансований капітал – 10 млн. дол., органічна будова капіталу – 9:1, норма додаткової вартості – 200%. Визначте величину створеного продукту на початок другого і третього років:

а) в умовах простого відтворення;

б) в умовах розширеного відтворення, якщо половина додаткової вартості нагромаджується.

Варіант 22

Задача 1. За даними таблиці розрахуйте суспільно необхідний час на виготовлення товару.

Групи товаровиробників	Обсяг виробництва (одиниці товару)	Затрати часу на виготовлення одиниці товару
1	400	8
2	800	10
3	300	12

Задача 2. Авансовано 900 тис. дол., у тому числі на засоби виробництва – 780 тис. дол. До виробництва залучено 400 найманих робітників. Визначте масу знову створеної вартості, яка є результатом праці одного робітника, якщо відомо, що норма додаткової вартості – 200 %.

Задача 3. На організацію підприємства авансовано 100 тис. дол. Щорічно додаткова вартість рівня 10 тис. дол. використовується на особисті потреби. Через скільки років авансована сума перетвориться на капіталізовану додаткову вартість?

Варіант 23

Задача 1. Товар В обмінюється на 20 одиниць товару С. Як зміниться пропорція між ними, коли вартість товару В: 1) зменшиться у два рази; 2) збільшиться у два рази? Як зміниться мінове співвідношення, коли вартість товару С: 1) зменшиться у два рази; 2) збільшиться у 2 рази?

Задача 2. На підприємстві працює 100 робітників. Кожен з них протягом дня створює вартість, що дорівнює 40 дол. Вартість робочої сили – 10 дол. Яку додаткову вартість щодня отримує капіталіст?

Задача 3. Авансований капітал – 60 тис. дол. Органічна будова капіталу – 1:1. В результаті нагромадження капіталу його розміри збільшились до 180 тис. дол., а органічна будова до 4:1. Визначте постійний та змінний капітал.

Варіант 24

Задача 1. За 8 годин робітник виробляє 8 товарів, загальна вартість яких 40 гривень. Скільки буде коштувати вся денна продукція і один товар, якщо: а) продуктивність праці зросте у два рази; б) інтенсивність праці зросте у 1,5 рази?

Задача 2. Дана вартість робочої сили – 10 дол., перенесена вартість – 60 дол., утворена робітником за 1 годину праці – 4 дол. Робочий день робітника – 8 годин. Визначити: а) вартість продукту, створеного робітником за день; б) додаткову вартість.

Задача 3. Попередньо авансований капітал дорівнює 10 млн. дол., у тому числі змінний капітал – 1 млн. дол., $m' = 200\%$. Норма нагромадження – 25 %. Визначте розміри капіталу на другий рік. В чому суть нагромадження капіталу і що є його джерелом?

Варіант 25

Задача 1. За 8 годин робітник виробляє 32 товари, загальна вартість яких 160 гривень. Скільки буде коштувати вся денна продукція і один товар, якщо: а) продуктивність праці зросте у два рази; б) інтенсивність праці зросте у 1,5 рази ?

Задача 2. У промисловості Японії у 1960 році норма додаткової вартості складала 300%. Робочий тиждень – 50,2 години. Який час протягом тижня робітник працював на капіталіста?

Задача 3. Авансований капітал становить $20c+10v$. Його розміри зросли в результаті нагромадження в 3 рази, органічна будова капіталу зросла до 4:1. Порівняйте зростання попиту на робочу силу з зростанням розміру капіталу. Чому нагромадження капіталу приводить до відносного скорочення попиту на працю? Чому він є відносним?

Варіант 26

Задача 1. За даними таблиці розрахуйте суспільно необхідний час на виготовлення товару.

Групи товаровиробників	Обсяг виробництва (одиниці товару)	Затрати часу на виготовлення одиниці товару
1	250	8
2	800	10
3	300	12

Задача 2. Авансований капітал дорівнює 1000 дол., у тому числі постійний капітал – 800 дол.; робочий день – 10 годин; вартість, що створюється абстрактною працею протягом однієї години, дорівнює 50 центів; денна вартість робочої сили – 2 долари. Визначте масу додаткової вартості, створеної на даному підприємстві.

Задача 3. “Ціна праці” зросла з 1 дол. до 1,3 дол., а робочий тиждень у зв'язку з безробіттям скоротився з 45 годин до 30 годин. Як змінюються тижневий заробіток робітника ?

Варіант 27

Задача 1. Товар В обмінюється на 5 одиниць товару С. Як зміниться пропорція між ними, коли вартість товару В: 1) зменшиться у два рази; 2) збільшиться у два рази ? Як зміниться мінове співвідношення, коли вартість товару С: 1) зменшиться у два рази; 2) збільшиться у 2 рази ?

Задача 2. Знов створена вартість – 262 млн. дол., витрати на оплату робочої сили – 63 млн. дол., через 4 роки відповідні показники становили: 314 млн. та 72 млн. дол.. Як змінилася маса і норма додаткової вартості?

Задача 3. На організацію підприємства авансовано 100 тис. дол. Щорічно додаткова вартість рівна 10 тис. дол. використовується на особисті потреби. Через скільки років авансована сума перетвориться на капіталізовану додаткову вартість?

Варіант 28

Задача 1. Товаровиробник виготовляє 20 виробів на місяць, витрачаючи на кожний виріб 5 годин праці. Припустимо, що інтенсивність праці зросла вдвічі. Чи відіб'ється ця зміна на: а) вартості одиниці виробу; б) обсязі виробництва?

Задача 2. Авансований капітал дорівнює 75 тис. дол. На придбання засобів виробництва затрачено 35 тис. дол., найняту 8 найманих робітників, норма додаткової вартості на підприємстві – 300%. Скільки вартості створює один робітник ?

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол., в тому числі постійний капітал – 80 тис. дол., норма додаткової вартості – 50%. Як зміниться розмір нагромадження, якщо в результаті росту продуктивності праці вартість робочої сили зменшилась на 25%.

Варіант 29

Задача 1. За 10 годин випускається 20 виробів загальною вартістю в 100 дол. Скільки буде коштувати один виріб і вся партія, виготовлена за такий же час, якщо: а) продуктивність суспільної праці збільшиться вдвічі; б) вдвічі зросте середня інтенсивність праці?

Задача 2. Знов створена вартість – 262 млн. дол., витрати на оплату робочої сили – 63 млн. дол., через 4 роки відповідні показники становили: 314 млн. та 72 млн. дол.. Як змінилася маса і норма додаткової вартості?

Задача 3. Капітал рівний 1млн. дол. подвоївся через 10 років. За цей період середньорічна додаткова вартість склала 150 тис. дол. В якій пропорції вона розпадається на частину, яка споживається та частину, яка нагромаджується? Що таке нагромадження капіталу?

Варіант 30

Задача 1. Розрахуйте кількість грошей, необхідних для обігу, якщо сума цін усіх товарів – 200 млрд. дол., сума цін товарів, проданих у кредит – 20 млрд. дол., сума платежів з наступних боргових зобов'язань – 10 млрд. дол., сума взаємопокрытих платежів – 10 млрд. дол., а швидкість обігу 1 долара – 3 обороти на рік.

Задача 2. Тривалість робочого дня - 8 годин, норма додаткової вартості – 100%, один робітник за день створює капіталісту 6 дол. додаткової вартості.

Яку масу додаткової вартості буде виробляти за день робітник за умови, що продуктивність праці в галузях, що виробляють предмети споживання для робітників, підвищиться на 25% ?

Задача 3. Вартість засобів праці дорівнює 60 млн. дол., вартість сировини, пального, матеріалів – 200 млн. дол., заробітна платня – 20 млн. дол. Визначте органічну будову капіталу ?

Варіант 31

Задача 1. Визначте суму цін товарів, що реалізується, якщо загальна сума грошей, необхідних з обігу, дорівнює 2250 млн. дол., сума цін товарів, проданих у кредит, складає 900 млн. дол., сума платежів, за якими настав строк, дорівнює 400 млн. дол., сума платежів, які взаємно погашаються, – 2000 млн. дол., а швидкість обігу грошей дорівнює 6.

Задача 2. Денна вартість робочої сили – 6 дол., додаткова вартість – 18 дол. Визначити необхідний та додатковий час при 8-ми годинному робочому дні. Що таке необхідна та додаткова праця ?

Задача 3. Авансований капітал – 90 тис. дол., органічна будова капіталу – 2:1, норма додаткової вартості – 100%. Нагромадження капіталу – 50%. Яким буде нагромадження капіталу, якщо норма додаткової вартості зросте до 200% ?

Варіант 32

Задача 1. Підрахуйте кількість грошей, необхідних для обігу, якщо сума цін усіх товарів – 200 млрд. грн., сума цін товарів, проданих у кредит – 10 млрд. грн., сума платежів з наступних боргових зобов'язань – 4 млрд. грн., сума взаємопокритих платежів (безготівкових платежів) – 2 млрд. грн., а гривня обслуговує за рік у середньому 5 товарних угод.

Задача 2. Робочий день – 8 годин. Денна вартість робочої сили – 40 дол. Додаткова вартість – 40 дол. Розрахуйте додатковий і необхідний робочий час та норму додаткової вартості.

Задача 3. Авансований капітал – 100 тис. дол., норма додаткової вартості – 300%, органічна будова капіталу – 3:1. Визначте розміри нагромадження капіталу, якщо 40% додаткової вартості власник капіталу споживає.

Варіант 33

Задача 1. За даними таблиці розрахуйте суспільно необхідний час на виготовлення товару.

Групи товаровиробників	Обсяг виробництва (одиниці товару)	Затрати часу на виготовлення одиниці товару
1	200	8
2	800	10
3	400	12

Задача 2. Було авансовано капітал – 300 тис. дол., у його складі – постійний капітал – 200 тис. дол. Норма додаткової вартості – 150%. Розрахуйте масу додаткової вартості.

Задача 3. Додаткова вартість – 210 тис. дол. Власник виділяє до фонду споживання 105 тис. дол.. Визначте норму нагромадження.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ.

Індивідуальні завдання оцінюються в залежності від повноти їх, застосування додаткового (понад рекомендованої літератури) матеріалу, а також з рахунком стилю по 20 балів згідно з столбальною рейтинговою шкалою.

5.3 Індивідуальні завдання для самостійної роботи за вибором студента

5.3.1. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою здійснюється стосовно таких вимог:

- кількість публікацій – 5, термін їх видання – останні 5 років,
- з кожної публікації надається анотація строго у контексті змісту теми,

Критерії оцінювання: 10 балів (2х5) – за якісне виконання завдання.

5.3.2. Підготовка доповіді на студентську конференцію

Критерії оцінювання: 10 балів (1х10) – за якісне виконання завдання.

5.4 Програмні екзаменаційні питання з політекономії

1. Економічна діяльність як основна умова існування та розвитку суспільства.
2. Процес праці та його основні моменти.
3. Спосіб виробництва: продуктивні сили та виробничі відносини.
4. Визначення предмету політичної економії. Функції політичної економії.
5. Економічні закони та їх об'єктивний характер.
6. Товарне виробництво: причини виникнення і основні риси.
7. Просте і капіталістичне товарне виробництво: загальні риси та відмінності.
8. Товар та його властивості: споживча вартість і вартість. Мінова вартість. .
9. Двоїтий характер праці, втіленої в товарі.
10. Величина вартості: індивідуальний та суспільно-необхідний робочий час.
11. Продуктивна сила праці та інтенсивність праці, їх вплив на величину вартості.
12. Форма вартості та її історичний розвиток. Виникнення грошей.
13. Сутність і функції грошей.
14. Закон вартості: сутність, основні напрямки дії та механізм в умовах простого товарного виробництва.
15. Перетворення грошей у капітал. Загальна формула капіталу та її протиріччя.
16. Робоча сила як товар. Споживча вартість і вартість товару робоча сила.
17. Процес праці та процес створення і зростання вартості.
18. Сутність капіталу: постійний і змінний капітал.
19. Робочий день і його структура і границі. Необхідна та додаткова праця.
20. Додаткова вартість: маса і норма.
21. Два способи виробництва додаткової вартості. Виробництво абсолютної та відносної додаткової вартості. Надлишкова додаткова вартість.
22. Стадії підвищення продуктивності праці капіталізмом: проста кооперація, мануфактура, капіталістична фабрика.
23. Сутність заробітної плати.
24. Основні форми і сучасні системи заробітної плати.
25. Номінальна і реальна заробітна плата. Фактори, що впливають на рівень реальної заробітної плати.

26. Зміст і типи відтворення. Просте і розширене відтворення індивідуального капіталу.
27. Нагромадження капіталу і фактори, що визначають його розміри
28. Форми нагромадження: концентрація і централізація капіталу і виробництва.
29. Технічна, вартісна та органічна будова капіталу, тенденції їх динаміки.
30. Нагромадження капіталу утворення промислової резервної армії праці. Основні форми безробіття.
31. Кругообіг капіталу підприємства і його три стадії. Функціональні форми промислового капіталу.
32. Виробництво і обіг.
33. Оборот капіталу. Основний і оборотний капітал.
34. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Амортизація.
35. Час обороту і його складові частини. Швидкість обороту капіталу.
36. Вартість та капіталістичні витрати виробництва.
37. Сутність прибутку. Маса і норма прибутку. Фактори, що визначають норму прибутку.
38. Внутрішньогалузева конкуренція та утворення ринкової вартості.
39. Міжгалузева конкуренція та утворення середньої норми прибутку.
40. Перетворення вартості товару у ціну виробництва.
41. Закон тенденції норми прибутку до зниження та протидіючі фактори.
42. Торговий капітал: сутність та особливості.
43. Торговий прибуток та механізм його утворення.
44. Позичковий капітал: сутність, джерела та особливості. Відмінність від лихварського капіталу.
45. Позичковий процент: сутність, величина, норма.
46. Кредит, його сутність і форми.
47. Банки, їх роль, функції та операції. Види банків. Банківський прибуток.
48. Акціонерний капітал і акціонерні товариства. Проблеми і шляхи формування акціонерного капіталу в Україні.
49. Акції, їх види. Курс акцій. Установчий прибуток і шляхи його утворення. Фіктивний капітал.
50. Земельна рента та її форми. Рента і орендна плата.
51. Монополія на землю як об'єкт капіталістичного господарювання і диференційна рента.
52. Диференційна рента I і II.
53. Монополія приватної власності на землю і її абсолютна рента.
54. Ціна землі і її динаміка.
55. Індивідуальний та суспільний капітал, проблеми відтворення.
56. Річний продукт суспільства, його вартісна і натурально-речова форми. Два підрозділи суспільного виробництва.
57. Просте відтворення суспільного капіталу. Умови реалізації при простому відтворенні.
58. Розширене відтворення і проблема реалізації суспільного продукту.

59. Сутність національного доходу та фактори його зростання.
60. Виробництво, розподіл і перерозподіл національного доходу.
61. Циклічний характер відворення в ринковій економіці. Фази циклу.
62. Економічні кризи: сутність, причини. Відновлення основного капіталу – матеріальна основа періодичності криз.
63. Концентрація і централізація виробництва та капіталу. Виникнення монополій
64. Монополії та їх форми.
65. Фінансовий капітал: утворення, сутність та форми панування.
66. Міграція капіталу: сутність, можливість і необхідність, наслідки. Сучасні явища у міграції капіталу.

6. Критерії оцінювання знань студента (поточний рейтинг)

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент в ході вивчення дисципліни, дорівнює 100. З них:

- 20 балів – за систематичність і активність роботи на практичних заняттях,
- 50 балів – за виконання 2-х модульних контрольних робіт (25X2),
- 20 балів – за якісно виконані індивідуальні завдання (20X2),
- 10 балів – за якісно виконане індивідуальне завдання за вибором студента.

7. Підсумковий контроль знань студентів з дисципліни – іспит

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати на іспиті, дорівнює 100 балам. Стосовно змісту екзаменаційного білету бали розподіляються таким чином:

1. Теоретичні питання: перше питання – 30 балів,
друге питання – 30 балів.
2. Тести: 10 балів (2x5).
3. Практична частина: задачі – 30 балів (2x15).

8. Остаточний рейтинг студента з дисципліни

Остаточна рейтингова оцінка з дисципліни розраховується як середня оцінка із балів поточного і підсумкового контролю. Оскільки рейтингова оцінка не є в цей час єдиною системою оцінювання знань, то здійснюється перерахунок рейтингових балів у дійсні оцінки чотирьохбальною шкалою за такою схемою та оцінкою за шкалою ECTS (табл.1)

Таблиця 1

Оцінка за шкалою ECTS	Загальний рейтинговий бал із дисципліни	Оцінка
A	90-100	5 «відмінно»
B	89-80	4 «добре»
C	79-70	
D	69-60	3 «задовільно»
E	59-50	
FX	49-26	2 «незадовільно» з можливістю повторного складання іспиту
F	0-25	2 «незадовільно» - з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВОГО ІСПИТУ

ОЦІНКА “ВІДМІННО” ставиться, якщо студент набрав 85-100 балів:

1. Наявність самостійного мислення та вміння аналізувати матеріал – 20 балів.
2. Конкретність відповіді на питання – 5 балів.
3. Названі, проаналізовані всі поняття, категорії, передбачені програмою курсу – 10 балів.
4. Застосовані здобуті знання в аналізі та оцінці сучасних соціально-економічних процесів і явищ – 10 балів.
5. Зроблені необхідні висновки – 10 балів.
6. Чітке формулювання висновків та узагальнень. – 5 балів.
7. Безпомилково виконано тест – 10 балів.
8. Безпомилково виконані задачі – 30 балів.

Відповідь базується на самостійному мисленні, вона є змістовною і вичерпаною по питанню що розглядається. Студент демонструє знання матеріалу курсу, проблеми, що висвічується, вміння користуватися поняттями, економічними категоріями, систематизувати їх. В письмовій роботі дані правильні формулювання, матеріал поданий грамотно, логічно. Із розглянутої проблеми зроблені чіткі висновки. При необхідності, студент обґрунтовує свою власну думку при оцінці сучасних соціально-економічних процесів і явищ. Студент безпомилково виконує тестові завдання.

ОЦІНКА “ДОБРЕ” ставиться, якщо студент набрав 70-84 балів:

1. Вміння частково самостійно аналізувати сучасну соціально-економічну ситуацію – 15 балів.
2. Рівень конкретності відповіді (має упущення, залучено матеріал поза питанням, що розглядається) – 3 бала.
3. Рівень залученості до відповіді понять та категорій – 12-16 балів.
4. Рівень застосовності здобутих знань в аналізі та оцінці сучасних соціально-економічних процесів і явищ – 9-10 балів.
5. Рівень проблемних висновків – 9-10 балів.
6. Рівень чіткості формулювання висновків та узагальнень – 5-10 балів.
7. Рівень відповіді на більшу частину тестового завдання – 5 балів.
8. Рівень виконання задач – 15 балів

Відповідь свідчить про знання матеріалу курсу, змісту понять та категорій. Формулювання правильні, матеріал засвоєний в обсязі програми курсу. В письмовій роботі можливі деякі упущення, несуттєві пробіли в усвоєнні деяких питань. Студент спроможний аналізувати сучасну соціально-економічну ситуацію. Студент виконує більшу частину тестового завдання.

ОЦІНКА “ЗАДОВІЛЬНО” ставиться, якщо студент набрав 50-69 балів:

1. Присутні елементи самостійного аналізу сучасної соціально-економічної ситуації – 10-15 балів.
2. Рівень конкретності, що свідчить про ознайомлення з основним матеріалом курсу – 2-6 балів.

3. Рівень залученості до відповіді понять та категорій – 10-12 балів.
4. Вміння фрагментарно використовувати набуті знання в оцінці сучасних соціально-економічних процесів і явищ – 7-8 балів.
5. Висновки носять поверховий характер – 7-8 балів.
6. Рівень чіткості формулювання висновків та узагальнень – 4-8 балів.
7. Виконано половину тестових завдань (залежно від змісту теста) – 2 балів.
8. Виконано половина задач – 10 балів

Відповідь свідчить про засвоєння основної частини програмного матеріалу, але має неповне розкриття питання, допущена непослідовність, неточні формулювання. Студент виявляє труднощі в самостійному аналізі сучасної соціально-економічної проблематики. Висновки мають поверховий характер. Тести виконані не в повному обсязі.

ОЦІНКА “НЕЗАДОВІЛЬНО” ставиться, якщо студент набрав менше 50 балів:

1. Відповідь не показує розуміння соціально-економічних процесів - до 10 балів.
2. Відповідь свідчить, що більша частина матеріалу не засвоєна - до 5 балів.
3. Відповідь має безсистемний характер - до 10 балів.
4. Матеріал відповіді не пов'язаний з знанням сучасних соціально-економічних процесів і явищ - до 7 балів.
5. Висновки носять фрагментарний характер, чи відсутні взагалі - до 7 балів.
6. Формулювання не мають чіткості - до 4 балів.
7. Виконано менше половини тестових завдань (залежно від змісту тексту) - до 2 балів.
8. Виконано менше половини задач – 5 балів

Відповідь свідчить, що студент не засвоїв більшу частину програмного матеріалу, не виявив знання понять та категорій. Відповідь має безсистемний та помилковий характер. Студент не може зв'язати розглянутий теоретичний матеріал з сучасністю. Тестові завдання не виконані.

9. ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гелбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества. – М., 1976.
2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. – М., 1978.
3. Курс политической экономии // Под. ред. Цаголова Н.А. Т.І - М., Экономика, 1973.
4. Ленин В.И. Развитие капитализма в России. // Пол. собр. соч. т.3
5. Ленин В.И. “По поводу так называемого вопроса о рынках”. Полн. собр. соч., т. I.
6. Ленин В.И. «Карл Маркс. II Разд. Стоимость. Раздел прибавочная стоимость». // Полн. Собр. соч., т. 26.
7. Ленин В.И. «К характеристике экономического романтизма»././Полн. собр. соч., т.2.
8. Ленин В.И. «Еще к вопросу о теории реализации» // Полн. собр. соч., т. 4.

9. Ленин В.И. «Аграрный вопрос и «критики Маркса». Глава I// Полн. собр. соч., т.5.
10. Ленин В.И. «Новые данные о законах развития капитализма в земледелии». Глава VII, VIII, IX // Полн. собр. соч., т. 27.
11. Ленин В.И. “Империализм как высшая стадия капитализма”. Глава I // Полн. собр. соч. т. 27.
12. Маркс К. Капітал. Т.1. – Маркс К., Енгельс Ф. Твори, т.23
13. Маркс К. Капітал. Т.2. – Маркс К., Енгельс Ф. Твори, т.24
14. Маркс К. Капітал. Т.3. – Маркс К., Енгельс Ф. Твори, т.25, ч. 1,2
15. Маршалл А. Принципы экономической науки. В 3-х т., - М., 1993.
16. Основи економічної теорії. Політекономічний аспект. Підручник. За ред. Г.М. Климка, В.П. Нестеренка) К., Вища шк., 1994.
17. Общая экономическая теория (вопросы и ответы). Учебное пособие. ОИНХ, 1992.
18. Пезенти А. Очерки политической экономии капитализма. М.: Прогресс, 1976
19. Покрытан А.К., Збарский М.И. Политическая экономия. – Одесса: ОГЭУ, 2002.
20. Политическая экономия. Учебник (рук. авт. кол. В.А. Медведев), - М., 1990.
21. Політична економія. Підручник. (за ред. С.В. Мочерного), 1990.
22. Д.Рикардо. Начала политической экономии и налогового обложения. – М., Соцэкгиз, 1993.
23. Розенберг Д.И. “Комментарии к “Капиталу” К. Маркса. Под ред. Н.А. Цаголова // М. : “Экономика”, 1983.
24. Самуэльсон П. Экономика. В 2-х томах. М. : НПО АЛГОН ВНИИСИ, 1992. В кн. Антология экономической классики. Т.1 - М., Экономика, 1991
25. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М., Соцэкгиз, 1992.
26. Энгельс Ф. “Анти-Дюринг”. Отд. II, гл. I. // Маркс К., Энгельс Ф. Соч., т. 20